Code No. 5461

Roll No. ....

SET : C

D. El. Ed. 2nd Year Exam., August – 2021
(Admn. Year 2018 & 2019)

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 35*

समय : 2 घण्टे] *[अधिकतम अंक : 35*

सामान्य निर्देश :

(i) *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ* **7** *तथा प्रश्न* **6** *हैं।*

(ii) *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये* ***कोड नम्बर*** *तथा* ***सेट*** *को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*

(iii) *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*

(iv) *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*

(v) *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*

(vi) *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*

(vii) *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

सामान्य निर्देशाः –

(क) ***सर्वे** प्रश्नाः **अनिवार्याः** सन्ति।*

(ख) *लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यः च भवेत्।*

(ग) *प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।*

(घ) *प्रश्नानाम् संख्या अवश्यमेव लेखनीया।*

भाग - क

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु ***द्वयोः*** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या – $2 \times 3 = 6$

(क) विभिन्नशिक्षायाः आयोगेषु एवं पाठ्यक्रमे संस्कृतस्य स्थानविषये ***एकं*** निबन्धं लिखत।

(ख) पद्यशिक्षणस्य विभिन्नानां विधीनां विवेचनं कुरुत।

(ग) पाठ्यक्रमे संस्कृतभाषायाः स्थानस्य सम्बन्धे विभिन्नेषु दृष्टिकोणेषु प्रकाशं पातय।

2. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः – $1 \times 3 = 3$

(क) समासस्य परिचयं यच्छन् समासस्य भेदानां वर्णनं कुरुत।

(ख) संस्कृतव्याकरण परम्परायाः उल्लेखं कुर्वन् तस्य महत्त्वस्योपरि प्रकाशं पातय।

3. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः – $1 \times 3 = 3$

(क) मूल्यांकनस्य स्वरूपं तथा तस्य विशेषतासु प्रकाशं पातय।

(ख) आदर्शप्रश्नपत्रस्य के गुणाः ? कानि प्रकाराणि ? एतेषां आवश्यकतायाः उपरि प्रकाशं पातय।

4. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः ***एकः*** प्रश्नः लेखनीय – $1 \times 3 = 3$

(क) पाठयोजनायाः कोऽभिप्रायः ? पाठयोजनायाः विभिन्नेषु प्रकारेषु प्रकाशं पातय।

(ख) सूक्ष्मशिक्षणस्य का परिभाषा ? सूक्ष्मशिक्षणस्य अस्माकं देशे शिक्षणप्रशिक्षणस्य महत्त्वं लाभं च बोधयत।

5. ***एकः*** प्रश्नः समाधेयः – $1 \times 5 = 5$

(क) अलंकारस्य परिचयं यच्छन् अलंकाराणां भेदानां वर्णनं कुरुत।

(ख) व्याकरणशिक्षणस्य उद्देश्यं बोधयन् संस्कृतव्याकरणशिक्षणस्य विधीनां उपरि प्रकाशं पातय।

भाग - ख

6. वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि – 15 × 1 = 15

(क) 'तददोषौ शब्दार्थौ सगुणौ पुनरनलंकृती क्वापि काव्यम्' कस्य काव्यलक्षणम् अस्ति ?

(i) मम्मटः (ii) कालिदासस्य

(iii) बाणभट्टस्य (iv) भासस्य

(ख) नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः।

न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः।।

एषः श्लोकः कस्मात् ग्रन्थात् उद्धृतोऽस्ति ?

(i) रामायणतः (ii) गीतातः

(iii) रघुवंशतः (iv) कुमारसंभवतः

(ग) छन्दोसहितं कथ्यते ?

(i) पद्यम् (ii) गद्यम्

(iii) कादम्बरी (iv) हर्षचरितम्

(घ) '………….. व्याकरणं स्मृतम्' रिक्तस्थानं पूरयत।

(i) कर्णः (ii) नासिका

(iii) हस्तः (iv) मुखम्

(ङ) 'छन्दोविहीनं' कथ्यते ?

(i) पद्यम् (ii) गद्यम्

(iii) महाभारतम् (iv) ऋतुसंहारम्

(च) 'अष्टाध्यायी' इत्यस्याः रचयिता कोऽस्ति ?

(i) पाणिनिः (ii) कालिदासः

(iii) भासः (iv) रामः

(छ) 'धातुतः' पूर्वं कस्य प्रयोगो भवति ?

(i) प्रत्ययस्य (ii) उपसर्गस्य

(iii) लतायाः (iv) गोपालस्य

(ज) व्याकरणशिक्षणस्य श्रेष्ठविधिः कोऽस्ति ?

(i) आगमविधिः (ii) प्रयोगविधिः

(iii) सहयोगविधिः (iv) कार्यविधिः

(झ) यत्र पूर्वपदार्थः प्रधानः तत्र कः समासो भवति ?

(i) तत्पुरुषः (ii) कर्मधारयः

(iii) अव्ययीभावः (iv) द्वन्द्वसमासः

(ञ) अन्यपदार्थप्रधानः कः समासो भवति ?

(i) बहुव्रीहिः (ii) तत्पुरुषः

(iii) अव्ययीभावः (iv) द्वन्द्वसमासः

(ट) 'पीताम्बरः' अत्र कः समासो भवति ?

(i) अव्ययीभावः (ii) बहुव्रीहिः

(iii) द्वन्द्वसमास (iv) द्विगुसमासः

(ठ) अष्ट (8) वर्णाः कस्मिन् छन्दसि भवन्ति ?

(i) अनुष्टुप् (ii) वसन्ततिलका

(iii) मन्दाक्रान्ता (iv) उपजाति

(ड) 'अलंकरोति' इति किम् भवति ?

(i) छन्दः (ii) नेत्रम्

(iii) अलंकारः (iv) कर्णः

(ढ) संस्कृतभाषायाम् कति कारकाणि सन्ति ?

(i) षट् (ii) सप्त

(iii) अष्ट (iv) नव

(ण) क्रियान्वयि .... भवति।

(i) समासः (ii) सन्धिः

(iii) कृदन्तम् (iv) कारकम्